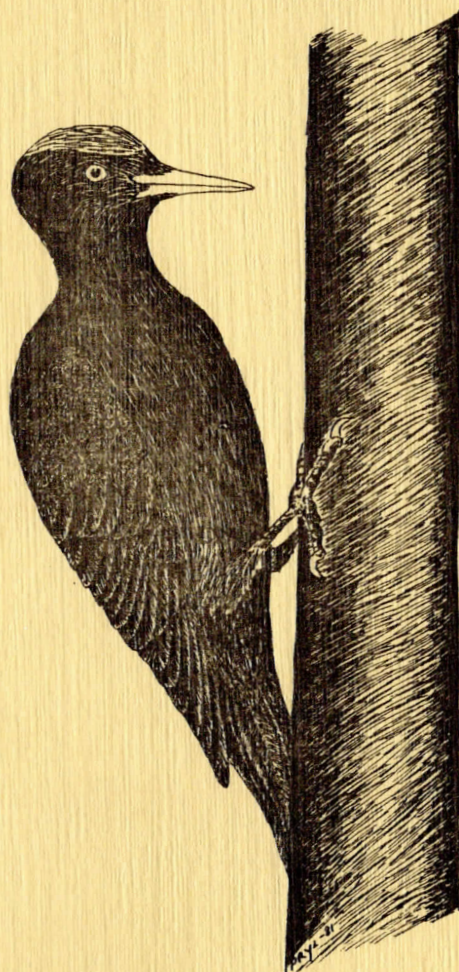

SÄVÄKÄS

4 • 1981

2. VSK

**POHJOIS-SAVON
LINTUMIEHET**

SIIVEKÄS 4/1981 2. VSK

Julkaisija: Pohjois-Savon Lintumiehet (PSLM)

Vastaava toimittaja: Jukka Kauppinen
os. takasisäkannessa

Toimitussihteeri: Jorma Tuomainen
os. takasisäkannessa

Muu toimituskunta: Patrick Hublin
Juhani Toivanen

Toimituksen osoite: PL 205, 70101 Kuopio 10

SISÄLLYS

Vuoden vaihtuessa.....	121
Junani Toivanen, Jorma Tuomainen & Patrick Hublin: Rauta- vaaran Tiilikajärven kansallispuiston pesimäaikai- nen linnusto.....	122
Jorma Tuomainen: Pöllöjen esiintyminen ja pesintä Pohjois- Savossa 1981.....	140
Tiedonantoja.....	145
Tietoa linnustonsuojelusta.....	148
Ilmoita faunistiset havainnot vuodelta 1981.....	150

Kansikuva: Palokärki (Mikko Pryl)

Siivekkään tilaaminen ja jakelu: Jaetaan PSLM:n jäsenille. Lehden voi tilata myös jäseneksi liittymättä. Siivekäs 1/1982 lähetään kaikille vuoden 1981 jäsenille ja tilaajille (tilillepanokortti lehden välissä). Ilmestyy vuonna 1982 neljänä numerona (noin 160 sivua). Osoitteen muutokset sihteerille.

UUODEN VAIHTUESSA

Pohjoissavolaisella lintuharrastuksella ja -tutkimuksella on vankat ja arvokkaat perinteet, jotka juontuvat viime vuosisadalle. Linnuilla on ollut poikkeuksellisen merkittävä osa maakunta-kulttuurissamme heijastuen sekä taiteen että tieteen aloille. Kuopio on ollut pitkään luonnosta henkivän kulttuuriharrastuksen keskus, jonka vaikutus on säteillyt etäälle. Tässä työssä on ollut keskeinen merkitys Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksellä ja Kuopion museolla.

Vaikka lintuharrastustyön luonne ja harrastustavat ovat muuttuneet v. Wrightien, A. J. Melan, Benj. Ståhlbergin, E. W. Suomalaisen ja Matti Karppasen ajoista, lintuharrastus voi olla yhä edelleen tärkeää kotiseutu- ja kulttuurityötä. Kotipitäjäänsä linnuston ominaispiirteitä selvittelyä lintuharrastaja tekee arvokasta kotiseututyötä, jonka tuloksista hänen tulee myös muille viestiä, ei pelkästään lintulehdessä vaan myös pitäjänkirjassa ja paikallis-lehdessä.

Kolmatta elinvuottaan aloittavalla Siivekkäällä on oma tärkeä ja välttämättömäksi koettu merkitys ja tehtävä maakuntamme lintu-harrastus- ja tutkimustyön tulosten julkaisukanavana. Lehden kehittämiseksi tarvitsemme edelleen lisää lukijoita, kirjoittajia sekä toimitukselle ehdotuksia ja ohjeita. Oma lehti on yhdistyksemme ja harrastuksemme tärkeä tukipilari.

Siivekkään toimitus on täyttänyt vuodelle 1981 asetetut määrälliset tavoitteet. Tämän numeron sivumäärällä olemme tavoitteet ylittäneetkin, joka esitetäköön horjuvana puolustuksena mattimyöhyäissyddellemme.

Toimitus kiittää lehden tekemiseen osallistuneita ja toivottaa lukijoille Hyvää Uutta Vuotta.

Juhani Toivanen, Jorma Tuomainen ja Patrick Hublin

RAUTAVAARAN TIILIKKAJÄRVEN KANSALLIS- PUISTON PESIMÄAIKAINEN LINNUSTO

1. Johdanto

Ilman tarkkaa käyttösuunnitelmaa pienehköjen kansallispuistojen virkistyskäyttö joutuu helposti ristiriitaan alkuperäisen luonnon suojelun tavoitteiden kanssa. Käyttösuunnitelman laatiminen edellyttää mm., että alueen linnuston koostumus tunnetaan riittävän hyvin. Kesällä 1981 käynnistettiin Metsähallituksen luonnon-suojelualuetoimiston ja Lintutieteellisten Yhdistysten Liiton yhteistyönä joidenkin perusteilla olevien kansallispuistojen linnustoselvitykset. Pohjois-Savossa inventoitiin ainoan alueelle suunnitellun kansallispuiston, Rautavaaran Tiilikkajärven linnusto.

Yksityiskohtaisia selvityksiä Tiilikkajärven alueesta ei ole tehty. Lyytikäinen (1973) on tarkastellut alueen luonnon ja maiseman yleispiirteitä. Suppea alueen yleiskuvaus on myös mm. Kellomäen (1970) laatimassa Pohjois-Savon luonnonsuojelualue-suunnitelmassa sekä Takalan & Hublinin (1980) Kuopion läänin suojelualueita käsittelevässä artikkelissa. Tiedot puiston eläimistöstä ovat varsin puutteelliset. Antikainen & Kauhanen (1973) ovat luoneet katsauksen alueella pesivään linnustoon. Pesimäajan ulkopuolelta on vain joitakin yksittäisiä lintutietoja (Skarén 1973).

Tässä kirjoituksessa kuvataan Tiilikkajärven kansallispuiston pesivän linnuston koostumusta ja rakennetta. Sekä linnustoa että vartenotettavia suojelunäkökohtia olemme käsitelleet hieman yksityiskohtaisemmin Metsähallitukselle laatimassamme, myöhemmin julkaistavassa raportissa. Pesimäajan ulkopuolista linnustoa esittelemme toisessa yhteydessä.

2. Tutkimusalue

Tutkimusalue sijaitsee Pohjois-Savon koilliskulmauksessa Rautavaarella (63°40'N, 28°20'E). Se käsittää koko Tiilikkajärven kansallispuiston. Osin puistorajauksen ulkopuolelle jäävä Tiilikkajärvi on kuitenkin otettu mukaan yhtenä kokonaisuutena. Tutkimusalueen pinta-ala on 2500 ha, josta vesistöjen osuus on noin 500 ha.

Selvyyden vuoksi kansallispuistosta käytetään tästä eteenpäin nimitystä Tiilikka ja itse järvestä nimitystä Tiilikkajärvi.

Kansallispuiston maisemallisesti arvokkaimman osan muodostaa noin 400 ha:n suuruisen, kapean pitkittäisharjun kahteen erilliseen selkään jakama Tiilikkajärvi. Järveen laskee idästä Itkonjoki ja kaakkoon vesistö jatkuu kapeana järvireittinä. Pitkät niemet venyttävät järven rantaviivan pituuden 30 km:iin. Rantaviivasta on 26 % soistunutta rämerantaa, 62% kovaan kangasmaahan rajoittuvaa rantaa ja 12 % hiekkarantaa. Järvellä on noin 15 luotoa ja saarta, joista kaikki eivät kuulu puistoalueeseen. Tiilikan vedet ovat tyypiltään dys-oligotrofisia. Tiilikkajärven vesikasvillisuus on niukkaa ja etupäässä vain lahtien pohjukoissa kasvaa hieman saraa, kortetta ja järviruokoa.

Tiilikka sijaitsee metsätyyppien vaihtumisvyöhykkeellä. Etelä-Suomen metsätyypit (CT, VT, MT) vaihtuvat täällä osin Pohjanmaan-Kainuun metsätyypeiksi (ECT, EVT, VMT). Kuivat ja kuivahkot kankaat ovat kasvupaikkatyypeistä vallitsevia. Sitä vastoin tuoreet kangasmaat ovat pienialaisia ja rehevimmät metsätyypit puuttuvat tyystin. Kankaiden pääpuulajina on mänty; kuusta ja lehtipuita (koivua ja haapaa) kasvaa tuoreilla kankailla ja sekapuustona erilaisilla reuna-alueilla. Luonnontilaisia iki-metsiä on järven harjuniemillä (Pohjoisniemi ja Kalmonniemi) sekä järven itäpuolisella alueella. Metsistä reilusti yli puolet on luonnontilaisia. Avohakkuin, auraus ja ojitukset on muutettu noin 500 ha:n luonnontila Sarvisuon ympäristössä ja Leveälähdön-Pitkäkankaan alueella. Hakkuuaukiolle keinollisesti perustettua männynntaimikkoa dominoi taaja, etupäässä parimetrinen lehtipuu-veisaikko.

Eri biotooppien ja maastokuvioiden reuna-alueiden määrä vaikuttaa linnuston rakenteeseen (ks. esim. Toivanen & Oja 1978).
Tiilikan alueella reunavaikutus on huomattava, sillä tuntuva osa kangasmaista on saarekkeina soiden välissä ja rantojen tuntumassa.

Tiilikka sijaitsee hieman keidassuoalueen pohjoispuolella ja kuuluu, kuten koko Ylä-Savo, Pohjanmaan aapasuoalueeseen (ks. esim. Eurola 1973). Kansallispuiston suot ovatkin valtaosaltaan selväpiirteisiä aapasuoyhdistymiä.

Soita on alueen maapinta-alasta yli 60 %, pääosin harvakseltaan mäntyä kasvavia karuja rämetyyppisiä. Rämeet vaihtuvat yleensä ilman selvää rajaa avosoiksi. Avosuot ovat suurimmaksi osaksi kuivahkoja lyhytkortisia nevoja ja kalvakkanevoja, joilla rimpisyyttä on vain nimeksi. Puistoon kuuluu neljä yli 40 ha:n nevaluettia: Hietasuo-Rytysuo (112 ha), Alussuo (77 ha), Sarvisuo (57 ha) ja Honkasuo (40 ha). Tiilikan vähäiset korvet sijaitsevat järven itäpuolella. Soistuneita painanteita on yleisesti myös puiston kangasmetsissä.

Voimakkaaimmin ihminen on vaikuttanut Tiilikan luontoon rajuin metsänkäsitelymenetelmin. Lisäksi Tiilikalla on aiemmin ollut 4 ha:n suuruinen pientila (Tiilikanautio), jonka rakennukset ovat nykyään sortumaisillaan ja pellot osaksi metsittyneet. Järven kaakkoispäässä, Itkonjoen rannalla on Valtimon kunnalle retkeilykäyttöön vuokrattu Uiton kämpä. Alueella on myös muutama pieni venevaja ja kämpä. 1970-luvun alkuvuosina arvioitiin Tiilikalla pistäytyvän vuosittain 3000-4000 kävijää (Lyytikäinen 1973).

3. Aineisto ja menetelmät

Alueen linnusto inventoitiin 29.-31.5. ja 13.-18.6.1981. Kenttätöä jakautui siten, että JTo teki linja-arvioinnit, JTu suolinnustolaskennat, JTo ja JTu yhdessä vesi- ja rantalinnustolaskennat; PH keräsi huomattavan osan näiden takseerauksien ulkopuolisesta aineistosta. Kvantitatiivisten laskentojen antamaa linnustokuvaa täydennettiin puiston kaikkiin kolkkiin suuntautuneilla havainnointiretkillä. Käytettävissä ovat myös olleet JTu:n 15.6.1976

tekemät laskentatulokset Sarvisuolta ja Alussuolta. Taustatiedoksi saatiin havaintoja kirjoittajien lisäksi neljältä muulta alueella 1970-luvulla retkeilleeltä lintuharrastajalta.

Metsien linnusto laskettiin 14.-17.6. linja-arviointimenetelmällä noudattaen Väisäsen & Järvisen (1974) esittämiä käytännön suosituksia. Ohjeista poiketen taimikot ja osa rämeiden linjoista takseerattiin iltapäivällä. Koska iltapäivälaskentoja tehtiin ainoastaan sadeaamujen jälkeen, jolloin linnut päivemälläkin lauloivat aktiivisesti, pidämme näitä avoimen maaston laskentatuloksia vertailukelpoisina aamulaskentojen kanssa. Linjaa vedettiin yhteensä 20.0 km, josta 4.0 km taimikkoalueilla, 7.6 km rämeillä, 5.6 km kuivilla kankailla ja 2.8 km tuoreilla kankailla (mukana 0.3 km korpilinjaa). Tämä biotooppijakautuma vastaa suunnilleen maabiotooppin, avosoita lukuunottamatta, esiintymissuhdetta tutkimusalueella. Havainnot merkittiin muistiin ainostaan pääsaralta, joten laskenta-alueen pinta-alaksi tuli 1.0 km².

Tiilikkajärven kaakosta pistävä Kalmoniemi (10.0 ha) takseerattiin 17.6. koealamenetelmällä (ks. Järvinen 1973). Kyseisellä niemellä koealalaskenta antaa paremman tuloksen kuin kerta-laskennat (esim. koeala- ja linjalaskenta) keskimäärin antavat: niemi on kapea, harvakseltaan mäntyä kasvava ja pensaskerrokseton. Lisäksi kaksi laskijaa pystyivät helposti pitämään parit erillään toisistaan. (Yhden kerran laskentojen tehokkuudesta ks. esim. Palmgren 1930).

Avosoista Sarvisuo, Alussuo ja Rajasuo laskettiin 30.-31.5. koealamenetelmällä (ks. Järvinen 1973). Laskenta-ajankohta soveltuu melko hyvin useille suolajeille. Pesivien sorsalintujen (Anas-lajit) osalta takseeraus oli ehkä hieman liian myöhäinen, mutta tästä aiheutuva virhe on vähäinen, sillä rimmittömät Tiilikan suot täyttävät huonosti vesilintujen pesimäbiotooppi-vaatimukset. Laskentapäivien viileys ja tiikusade haittasi jossain määrin arviointityötä. 13.-18.6. retkeiltiin kaikilla puiston avosoilla, mutta sateisesta alkukesästä johtunut soiden poikkeuksellinen vetisyys esti tarkat kvantitatiiviset laskennat.

Tiilikajärven vesi- ja rantalinnusto inventoitiin 30.5. klo 7.00-15.30. Laskennan suoritti kaksi henkilöä, jotka yhtäaikaista kiersivät jalkaisin järven eri puolen rantoja pitkin. Näin menetellen pyrittiin estämään siirtyvien lintujen laskenta kahden kertaan. Vesilintujen parimääräarviot perustuvat koiraslintuihin ja pareihin. Lämpuuttajia ja yli kolmen yksilön koirasparvia ei järvellä tavattu. Kahlaajien ja lokkilintujen parimääriä arvioitaessa kiinnitettiin huomiota myös käyttäytymiseen. Laskennan ajankohta on myöhäisempi kuin Kauppinen (1980) on vesilinnuston osalta Pohjois-Savolle esittänyt, mutta myöhäisen kevään, alueen sijainnin ja lajiston huomioon ottaen pidämme tuloksia varsin luotettavina. Lokkilintujen osalta tietoja täydennettiin retkeilyillä 13.-18.6. Poikkeuksellisen korkealle noussut tulva-vesi oli kuitenkin peittänyt lokkien pesimäluodot, joten pesien etsintään perustuva arviointi jäi toteuttamatta.

Linnuston monipuolisuuden mittana käytettiin Shannon-Wienerin indeksiä $H' = - \sum p_i \ln p_i$, missä p_i tarkoittaa lajin i suhteellista osuutta (ks. esim. Väisänen & Järvinen 1974).

4. Tulokset

4.1. Metsien linnusto

Linjalaskennan pääsaran biotooppijakautuman perusteella linnustotiheydet ja dominanssit laskettiin erikseen taimikoilta, rämeiltä, kuivilta kankailta ja tuoreilta kankailta (taulukko 1). Tiilikan taimikoiden linnustoa luonnehtivat alhainen lajimäärä (8) ja pieni kokonaistiheys (85.0 p/km²). Tutkimusalueen taimikot ovat lehtipuusävytteisiä, mikä selittää pajulinna ja punakylkirastaan runsauden. Näiden lajien osuus taimikoiden kokonaisparimäärästä oli yli 50 %. Tiilikan teerikanta oli vahva ja pääosa linnuista näytti viihtyvän taimikoiden liepeillä. Taimikkoalueiden kosteissa painanteissa tavattiin valkovikloja.

Taulukko 1. Linjalaskennan pääsarka-aineistoon perustuvat lajien tiheydet (p/km²) ja dominanssit (%) eri biotoopeilla. I = taimikot, II = rämeet, III = kuivat kankaat (CT, ECT, VT, EVT) ja IV = tuoreet kankaat (mukana 1.5 ha korpia) (suluissa pinta-alat hehtaareina).

Laji	Tiheys p/km ²	Dominanssi %	Tiheys eri biotoopeilla			
			I(20)	II(38)	III(28)	IV(14)
pajulinna	21.0	14.8	25.0	10.5	28.6	28.6
peippo	16.0	11.3	5.0	2.6	28.6	42.9
järripeippo	13.0	9.4	-	21.1	7.1	21.4
vihervarpunen	12.0	8.5	-	10.5	21.4	14.3
harmaasieppo	11.0	7.7	-	7.9	17.9	21.4
metsäkirvinen	10.0	7.0	10.0	5.3	17.9	7.1
leppälintu	8.0	5.6	-	7.9	17.9	-
punakylkirastas	7.0	4.9	20.0	-	3.6	14.3
pohjansirkku	6.0	4.2	-	7.9	7.1	7.1
hömötiainen	4.0	2.8	-	2.6	3.6	14.3
kirjosieppo	4.0	2.8	-	2.6	3.6	14.3
keltävästäräkki	4.0	2.8	-	10.5	-	-
teeri	3.0	2.1	10.0	2.6	-	-
liro	3.0	2.1	-	7.9	-	-
käpytikka	3.0	2.1	-	2.6	-	14.3
hippiäinen	3.0	2.1	-	-	-	21.4
metso	2.0	1.4	-	-	3.6	7.1
käki	2.0	1.4	5.0	-	-	7.1
pikkukäpylintu	2.0	1.4	-	-	7.1	-
taivaanvuohi	1.0	0.7	-	2.6	-	-
valkoviklo	1.0	0.7	5.0	-	-	-
kulorastas	1.0	0.7	-	-	3.6	-
räkättirastas	1.0	0.7	-	-	-	7.1
laulurastas	1.0	0.7	-	-	3.6	-
pensastasku	1.0	0.7	5.0	-	-	-
niittykirvinen	1.0	0.7	-	2.6	-	-
pajusirkku	1.0	0.7	-	-	3.6	-
yhteensä	142.0		85.0	107.7	178.8	242.7
lajeja	27		8	16	16	15
diversiteetti H'	2.872		1.871	2.544	2.466	2.551

Rämeiden linnustotiheys (107.7 p/km²) oli noin 20 paria korkeampi ja lajimäärä kaksinkertainen (16) taimikkoalueisiin verrattuna. Harvapuustoisilla rämeillä tiheys jäi tosin tuntuvasti tätä alhaisemmaksi, sillä linnusto oli keskittynyt kangasmaiden reunoille. Rämeiden tyyppilaji oli järripeippo (21.1 p/km²). Myös pajulinna, vihervarpunen ja keltävästäräkin tiheydet ylittivät 10 p/km². Sitä vastoin peippoja pesi karuilla rämeillä erittäin niukasti (2.6 p/km²). Pohjansirkun tiheys oli korkea (7.9 p/km²).

joskin laji ylsi lähes samaan tiheyteen tutkimusalueen kangasmailla, joiden soistuneita painanteita se erityisesti näytti suosivan. Nevareunojen ja rämeiden nevatilkkujen luonteenomaiseen lajistoon kuului keltavästäräkin ohella liro (7.9 p/km²).

Mäntyvaltaisilla kuivilla kankailla tavattiin pääsaralla 16 lajia, joiden yhteinen tiheys kohosi 178.8 pariin/km². Yleisimmät lajit olivat pajulintu ja peippo, joiden molempien tiheys oli 28.6 p/km². Myös vihervarpunen, metsäkirvinen sekä kololinnuista harmaasieppo ja leppälintu olivat runsaslukuisia (17.9- 21.4 p/km²). Harvinaisempaa kuivien kankaiden lajistoa edusti linjalle eksynyt kulorastas.

Linnuston tiheys oli korkein tuoreilla kankailla (242.7 p/km²), missä vallitsevana puulajina oli useimmiten kuusi. Lajeja osui pääsaralle vain yksi vähemmän (15) kuin kuivilla kankailla, huolimatta siitä, että tutkittu alue oli kooltaan puolta pienempi. Selvästi yleisin laji oli peippo (42.9 p/km²), mutta myös paju-linnun, hippiäisen, järripeipon ja harmaasiepon tiheydet olivat korkeat (21.4-28.6 p/km²).

Linjalaskennoissa tavattiin pääsaralla kaikkiaan 27 lajia (taulukko 1). Metsäbiotooppien linnuston kokonaistiheydeksi saatiin 142.0 p/km². Todellinen tiheys on kuitenkin ainakin jonkin verran suurempi, sillä linja-arvioinnin ja kartoitusmenetelmän välillä tehtyjen vertailujen perusteella on todennäköistä, että useimpien lajien osalta havaitut tiheydet ovat 50-80 % todellisesta populaatiosta (Järvinen ym. 1978a, b). Valtalajeja (osuus yli 5 %) olivat pajulintu, peippo, järripeippo, vihervarpunen, harmaasieppo, metsäkirvinen ja leppälintu. Lähelle tätä arvoa pääsivät lisäksi punakylkirastas ja pohjansirkku. Valtalajit muodostivat 64.1 % linnuston kokonaisparimäärästä.

Linjalaskennan pääsarka-aineistosta laskettuna metsien linnuston diversiteetiksi saatiin 2.872 (taulukko 1). Rämeen, kuivan kankaan ja tuoreen kankaan diversiteettiarvot olivat jokseenkin yhtä suuret (2.466-2.551). Taimikkojen diversiteettiarvon alhaisuus johtuu pajulinnun ja punakylkirastaan dominoivasta asemasta sekä biotoopin vähäisestä lajimäärästä.

Kalmoniemen koealalaskenta antoi viitteitä Tiilikan reuna-vaikutteisten alueiden linnustotiheyksistä (taulukko 2). Niemen linnuston tiheys (320 p/km²) on varsin korkea arvo, kun otetaan huomioon alueen karuus: pääosa niemestä on CT-kangasta. Runsaimpina koealalla esiintyivät samat lajit kuin linjalaskenta-aineistossakin. Taulukossa 2 esitettyjen lajien lisäksi niemellä pesi sinisorsa- ja selkälokipari.

Taulukko 2. Eri lajien parimäärät ja tiheydet (p/km²) Kalmoniemen koealalla (10 ha).

Laji	parimäärä	tiheys (p/km ²)
pajulintu	4	40
harmaasieppo	4	40
peippo	4	40
pajusirkku	4	40
metsäkirvinen	3	30
rantasipi	2	20
leppälintu	2	20
västäräkki	2	20
vihervarpunen	2	20
järripeippo	2	20
käpytikka	1	10
varis	1	10
kirjosieppo	1	10
yhteensä	32	320
lajeja	13	
diversiteetti H'		2.453

Seuraavassa lajiluettelossa esitellään suppeasti ne "metsäbiotoopeilla" pesimäaikana tavatut lajit, joista ei ole muutamaa poikkeusta lukuunottamatta pariarvoa taulukossa 1. Avosoiden ja vesistöjen lajeja käsitellään jäljempänä. Useimmista lajeista esitetään arvio tutkimusalueella pesivästä parimäärästä. Lajisto on jaettu 1) pesivään linnustoon, 2) mahdollisesti pesivään tai 1970-luvulla pesineeseen lajistoon ja 3) vierailijoihin. Ellei toisin mainita tiedot koskevat pesimä kautta 1981.

Pesivät lajit

Sinisuuhaukka: 31.5. ♂ Alussuolla ja 16.6. ♀ Hietasuolla.
 Riekko: Alueella elinvoimainen kanta; mm. 1 pesälöytö.
 Teeri: Kanalinnuista yleisin; mm. 31.5. Sarvisuolla 16 ♂♂ ja Alussuolla 12 ♂♂.
 Pyy: Harva kanta, joka keskittynyt vesien tuntumaan.
 Lehtokurppa: Useina vuosina soidinta lentävä lintu Uiton kämpän tuntumassa.

Metsäviklo: 1 yks Itkonlammella ja Alasen lammen tuntumassa.
 Käki: Yllättävän runsas alueella. Arvio: 15-20 pesivää paria.
 Tervapääsky: Säännöllinen pesimälaji puiston luonnonkoloissa.
 Arvio: 5-10 paria.
 Pohjantikka: Pesälöytö 13.6. järven itäpuoliselta aarnialueelta, missä lienee pysyvä reviiri.
 Palokärki: Kierteleviä ja ruokailevia yksilöitä säännöllisesti alueella; 1981 aarnialueelta löytyi kaksi vanhaa pesäkolaa.
 Käenpiika: Muutama pari pesii vuosittain puistossa.
 Varis: Järven tuntumassa pesii vuosittain muutama pari.
 Kuukkeli: Poikuehavaintoja useilta vuosilta; pesinee vuosittain.
 Talitiainen: Vakiintunut, mutta harvalukuinen kanta.
 Töyhtötiainen: Muutama pesivä pari.
 Puukiiپی: Muutama pesivä pari.
 Pensastasku: Joitakin pareja avosoiden reunamilla ja taimikoissa.
 Punarinta: Vain muutama pesivä pari.
 Pensaskerttu: 2 reviiriä.
 Hernekerttu: Muutaman parin kanta lehtipuutiheiköissä.
 Tiltaltti: Vain yksi laulava yksilö.
 Sirtittäjä: 5-10 parin kanta yllättäen kuivien kankaiden melko puhtaissa männiköissä.
 Tilhi: Tavattu useina vuosina pesimäaikana.
 Pikkulepinkäinen: Pari Sarvisuon itäpuolisella taimikkoalueella.
 Punatulkku: Muutama pesivä pari.
 Punavarpuu: Reviiirit Tiilikanautiolla ja Korkalanlahdella.
 Isokäpylintu: Pesinee esiintymisvuosinaan; kesällä 1976 määritetty 5 yks:n parvi.

Alueella mahdollisesti pesivät tai 1970-luvulla pesineet lajit

Hiirihaukka: Tavattu 1970-luvulla lähes vuosittain; 1973 pesälöytö Älänteenjoen varrelta.
 Sepelkyyhky: Muutamia havaintoja.
 Haarapääsky: Pesinyt satunnaisesti.
 Räystäspääsky: Pesinyt satunnaisesti.
 Korppi: Nähdään usein alueella, myös poikueita.
 Peukaloinen: Tavataan satunnaisesti.
 Kivitasku: Muutama pari pesinyt aiemmin; nyttemmin pesimäympäristöt metsittyneet.
 Lapinharakka: 15.6.1976 1 saalista kantava yksilö Sarvisuon laitamalla.
 Kottarainen: Muutama pari pesinyt alueen luonnonkoloissa sekä ainakin 1 pari Alasenlammen rannalla telkänpöntössä; 1981 lajia ei tavattu.
 Keltasirkku: Tavataan satunnaisesti.

Vierailijat

Piekana: 18.6.1977 1 yks Rytysuolla.
 Varpushaukka: Tavattu pesimäaikana vuosina 1976 ja 1979.
 Kanahaukka: Tavataan lähes vuosittain.
 Mehiläishaukka: Tavataan lähes vuosittain.
 Kalasääski: Ylilentävä yksilö havaittu 14.6.1976 ja 31.5.1981.
 Nuoliuhaukka: 30.5. 1 yks Rytyniemellä.
 Ampuhaukka: Tavattu pesimäkaudella 1974.
 Tuulihaukka: Tavattu pesimäkaudella 1974.
 Viitakerttunen: 15.6. 1 laulava yksilö Tiilikanautiolla.

4.2. Avosoiden linnusto

Tiilikan avosoilla tavattiin kaikkiaan 15 lajia, joista kahlaajia 8, varpuslintuja 5, vesilintuja 2 (taulukko 3). Yli 40 ha:n kokoisten nevojen lajimäärä vaihteli 8-12. Keltavästäräkki ja niittykirvinen pesivät kaikilla tutkituilla soilla ja ne olivat myös runsaslukuisimmat lajit (taulukot 3 ja 4). Kahlaajista liro, valkoviklo pikkukuovi ja kurki tavattiin kaikilla soilla. Ryhmään voidaan lukea myös taivaanvuohi, jonka puuttuminen Honkasuon aineistosta johtunee sattumasta.

Taulukko 3. Eri lajien esiintyminen (+) Tiilikan avosoilla.

Laji	Sarvisuo (57 ha) 1976 1981		Alussuo (77 ha) 1981	Hietasuo-Rytysuo (112 ha) 1981	Honkasuo (40 ha) 1981
metsähanhi	+	+	-	-	-
tavi	-	+	-	-	+
kurki	-	+	+	+	+
töyhtöhyppä	+	+	-	+	-
kapustarinta	-	-	+	+	+
taivaanvuohi	+	+	+	+	-
pikkukuovi	+	+	+	+	+
liro	+	+	+	+	+
valkoviklo	+	+	+	+	+
suokukko	-	+	-	-	-
kiuru	+	-	-	+	-
pensastasku	-	-	-	+	-
niittykirvinen	+	+	+	+	+
metsäkirvinen	+	+	-	-	-
keltavästäräkki	+	+	+	+	+
yhteensä	10	12	8	11	8

Taulukossa 4 on esitetty eri lajien tiheydet ja dominanssit Sarvisuolla (1976 ja 1981) sekä Alussuolla (1981). Kummankin suon linnustotiheydet olivat samaa suuruusluokkaa (47-56 p/km²). Kesän 1981 laskenta-ajankohdan epäedullinen sää lienee pienentänyt ainakin keltavästäräkki- ja niittykirvisarvioiden suuruutta. Tähän viittaavat myös tulokset Alussuolta kesältä 1976. Tällöin laskettiin linnusto suon luoteispään kuivalta, rakkaiselta neva-alueelta (50 ha). Tiheys nousi tällä koskialalla 52 pariin/km². Lajeja tavattiin tosin vain neljä: keltavästäräkki (34 p/km²), niittykirvinen (16 p/km²), liro (2 p/km²), valkoviklo (2 p/km²). Suolinnuston rakenne voi kuitenkin vaihdella peräkkäisinä vuosina mm. kevään lämpötilasta riippuen (Väisänen & Järvinen 1977).

Taulukko 4. Eri lajien tiheydet (p/km²) ja dominanssit (%) Sarvisuolla (1976 ja 1981) sekä Alussuolla (1981).

Laji	Sarvisuo (57 ha)				Alussuo (77 ha)	
	1976	1981	1976	1981	1981	
	p/km ²	%	p/km ²	%	p/km ²	%
metsähanhi	1.8	3.1	1.8	3.6	-	-
tavi	-	-	1.8	3.6	-	-
kurki	-	-	1.8	3.6	1.3	2.8
töyhtöhyppä	7.0	12.5	3.5	7.1	-	-
kapustarinta	-	-	-	-	2.6	5.6
taivaanvuohi	3.5	6.3	5.3	10.7	2.6	5.6
pikkukuovi	3.5	6.3	1.8	3.6	3.9	8.3
liro	8.8	15.6	7.0	14.3	3.9	8.3
valkoviklo	5.3	9.4	1.8	3.6	2.6	5.6
suokukko	-	-	1.8	3.6	-	-
kiuru	1.8	3.1	-	-	-	-
niittykirvinen	10.5	18.8	15.8	32.1	13.0	27.8
metsäkirvinen	1.8	3.1	1.8	3.6	-	-
keltävästäräkki	12.3	21.9	5.3	10.7	16.9	36.1
yhteensä	56.3		49.5		46.8	
lajeja	10		12		8	
diversiteetti H'	2.090		2.143		1.719	

Seuraavassa luettelossa annetaan joitakin lisätietoja avosoiden pesimäaikaisesta linnustosta sekä esitetään arvio eri lajien pesivästä parimäärästä. Sekä avosoilla että rämeillä pesivistä lajeista esitetään arvio koko tutkimusalueella pesivästä kannasta. Ellei toisin mainita tiedot koskevat pesimäkautta 1981.

Metsähanhi: Pari pesinee vuosittain: mm. 30.5. pesälöytö (5 munaa) noin 500 metrin päässä avosuolta.
Kurki: Pari Sarvisuolla, Alussuolla, Honkasuolla, Rytysuolla sekä pienillä avosoilla lääninrajan tuntumassa ja Tiilikanaution tuntumassa. Arvio: 4 pesivää paria.
Töyhtöhyppä: Avosoilla 1981 3 paria; 1976 yksin Sarvisuolla 4 paria.
Kapustarinta: Avosoilla 4 paria.
Taivaanvuohi: Tutkimusalueella vahva kanta. Arvio: 20 paria.
Pikkukuovi: Avosoilla 10 paria.
Liro: Tutkimusalueella vahva kanta. Arvio: 30 paria (havaittu 24 paria).
Valkoviklo: Liron ja taivaanvuohen jälkeen runsain suokahlaaja. Arvio: 15 paria (havaittu 12 paria).
Suokukko: Pesälöytö (3 munaa) 31.5. Sarvisuolta. Arvio: avosoilla 1-2 paria.
Kiuru: Reviiri 1981 Hietasuolla ja 1976 Sarvisuolla.

4.3. Vesien ja rantojen linnusto

Taulukossa 5 on esitetty Tiilikkajärven vesilinnuston parimäärät, tiheydet ja dominanssit. Järvellä havaittiin 6 vesilintu- ja 3 lokkilintulajia. Vesilinnuston kokonaistiheys oli 8.5 p/km²; ilman lokkilintuja 5.0 p/km². Kun mukaan lasketaan esiintymisessään rantavyöhykkeeseen pitäytyvät kahlaajat, rantasipi (13 paria) ja pikkutylli (1 pari) saadaan kokonaistiheydeksi 12.0 p/km². Ranta-viivan kilometriä kohti laskettuna saadaan arvoiksi vastaavasti 1.07 p/km, 0.60 p/km ja 1.53 p/km.

Taulukko 5. Tiilikkajärven vesi- ja lokkilintujen parimäärät, tiheydet (p/km²) ja dominanssit (%).

Laji	parimäärä	tiheys	dominanssi
kuikka	5	1.25	14.7
silkkiuikku	1	0.25	2.9
sinisorsa	2	0.50	5.9
tavi	6	1.50	17.6
telkkä	4	1.00	11.8
tukkakoskelo	2	0.50	5.9
selkälokki	5	1.25	14.7
kalalokki	3	0.75	8.8
kalatiira	6	1.50	17.6
yhteensä	34	8.50	

Taulukossa 5 mainittujen lajien lisäksi tavattiin rantavyöhykkeellä mm. liroja (6 paria), taivaanvuohia (4 paria), valkovikloja (3 paria), pikkukuovi (1 pari), pajusirkkuja (18 paria), västäräkkejä (13 paria) ja keltävästäräkkejä (3 paria).

Seuraavassa luettelossa annetaan lisätietoja tutkimusalueen pesimäaikaisesta vesi- ja rantalinnustosta. Ellei toisin mainita tiedot koskevat pesimäkautta 1981.

Kuikka: Pesii vain Tiilikkajärvellä.
Silkkiuikku: Ensimmäisen kerran alueella pesimäkaudella 1981; pesiminen epävarmaa.
Sinisorsa: Arvio: 4-5 pesivää paria.
Tavi: Yleisin vesilintu.
Haapana: 5.-6.6.1977 ♂ Tiilikkajärven Luodelahdella.
Tukkasetka: ♂ pesimäkaudella 1976 ja 1981 Alasenlammella.
Telkkä: Arvio: 7-8 paria.

Tukkakoskelo: Tiilikajärven lisäksi 1 pari Autiojärvellä ja 1 pari Sammakkojärvellä. Arvio: 4-5 paria.
 Laulujoutsen: Pesimäaikana satunnainen vierailija.
 Pikkutylli: 1970-luvulla 1-2 paria vuosittain; 1981 1 pari.
 Esiintymishietikot: Karhisalmi, Pieni Vetokangas, Venäinhiekka.
 Rantasipi: Rantojen peruslaji, myös jokien varsilla. Arvio: 20 pesivää paria.
 Naurulokki: Pesimäkaudella alueella noin 10 kiertelijää; pesiminen varmistamatta.
 Ruokokerttunen: Vesien varsilla 5-10 paria.

5. Tarkastelu

5.1. Linnuston koostumuksesta ja rakenteesta

Tiilikan pesivään lintulajistoon kuuluu kaikkiaan 84 lajia. Antikaisen & Kauhasen (1973) selvityksessä alueen pesimäaikaiseen linnustoon on luettu 56 lajia. Näistäkään eivät isokoskelo, puna-jalkaviklo ja harmaalokki pesi alueella.

Kansallispuiston 84 pesivää lajia voidaan biotooppien mukaan ryhmitellä seuraavasti:

	lajeja	% lajeista
metsien ja taimikoiden lajit	47	56.0
soiden lajit	17	20.2
rantojen ja vesien lajit	16	19.0
"kulttuurilajit"	4	4.8

Tutkimusalueella on metsien linnusto vallitsevin, mutta myös soiden ja vesistöjen osalle tulee huomattava osa lajistosta. Sitä vastoin kulttuurilajiston osuus on vähäinen. Tässä luokit-
 telussa on kulttuuriryhmään luettu haara- ja räystäspääsky, kottarainen ja punavarpuu. Näistäkin kottarainen pesii alueen luonnonkoloissa. Puistossa tavataan myös joitakin muita kulttuuribiotooppien lajeja, jotka pesivät alueella kuitenkin yksinomaan luonnonbiotoopeissa (mm. töyhtöhyppä ja kiuru).

Tiilikalla pesii koko joukko levinneisyydeltään pohjoisia lajeja (mm. metsähanhi, riekko, kapustarinta, pikkukuvio, pohjantikka, kuukkeli ja tilhi), jotka muodostavat yhteensä 19.0 % lajistosta (lajiston ryhmittelystä ks. Lehtonen 1951). Pohjoisen linnusto-
 aineksen osuus Tiilikalla on suunnilleen saman suuruinen kuin

Kuopion ja Oulun läänin rajamailla sijaitsevilla Hyvärönsuon seudulla (25.4 %, Antikainen 1975) ja Laakajokialueella (19.2 %, Antikainen 1980). Puijon luonnonsuojelualueella (J. Kauppinen, julkaisematon aineisto) ja Kaavin Telkkämäkeen suunnitellulla kaskimaisen hoitoalueella (Ukkonen & Toivanen 1980) pohjoisen lajiston osuus on vain 3-6 %. Tiilikan lintuyhteisön pohjoista leimaa korostavat runsalukuiset järripeippo (13 p/km²) ja pohjansirkku (6 p/km²). Järripeippo ja peippo ovat alueella suunnilleen yhtä yleisiä (tiheyksien suhde 1:1.2) kun Järvisen & Väisäsen (1979) mukaan järripeippotiheydet ovat Tiilikan leveyk-
 sillä yleensä 1/10-1/100 peipon tiheydestä.

Tiilikan metsäbiotooppien linnustotiheys (142 p/km²) on varsin alhainen verrattuna esimerkiksi Hyvärönsuon seutuun (228 p/km²) ja Laakajokialueeseen (264 p/km²). Vertailualueista hieman eteläisempien ja biotooppijakautumaltaan toisen tyyppisten Puijon luonnonsuojelualueen ja Telkkämäen tiheydet ovat selvästi korkeam-
 mat (334 p/km² ja 380 p/km²; Puijolla laskenta on tehty kartoitus-
 menetelmällä).

Alueen kuivien kankaiden (179 p/km²) ja tuoreiden kankaiden (242 p/km²) linnustotiheydet ovat samaa suuruusluokkaa kuin useissa saman tyyppisissä iki- ja säästömetseissä (ks. Haapanen 1965, Kellomäki 1977). Tiilikan metsälinnuston kokonaistiheyttä laskee taimikoiden ja karujen rämeiden huomattava osuus puiston pinta-alasta.

Linjalaskennoissa tavattiin metsäbiotoopeilla viisi kololintu-
 lajia, joiden yhteinen osuus kokonaisparimäärästä oli 21.1 %. Tämä on odotetusti korkeampi arvo kuin vertailualueilla Telkkä-
 mäessä (8.7 %), Hyvärönsuolla (9.1 %), Laakajokialueella (12.1 %) ja Puijolla (13.0 %). Tiilikan taimikkoalueilla ei kolopesi-
 jöitä havaittu. Kololintujen osuus kokonaisparimäärästä kasvoi vain lievästi siirryttäessä rämeiltä (21.9 %) kuiville kankaille (24.1 %) ja edelleen tuoreille kankaille (26.5 %). Täälläkin osuus jäi hieman alhaisemmaksi kuin useissa luonnontilaisissa ikimet-
 sissä (ks. Kellomäki 1977).

Kansallispuistolle leimaa-antava piirre on pohjoisten lajien ja kolopesijöiden huomattava osuus. Sitä vastoin lintuyhteisöstä puuttuu yksi erämaista piirrettä kuvastava elementti - petolinut. Vaikka alueella on tavattu useita petolintulajeja, ei pesiä tarkoista etsinnöistä huolimatta löydetty. Puiston kangasmaat ovat pääosin pienialaisia karuja saarekkeitä ja siten monille lajeille (esimerkiksi kanahaukalle) soveltumattomia. Nähdyt pedot lienevätkin etupäässä alueella saalistavia yksilöitä.

Tiilikan metsäbiotooppien diversiteettiarvo (2.872) on melko korkea (ks. esim. Antikainen 1975, 1980, Ukkonen & Toivanen 1980). Järvinen & Väisänen (1973) ovat saaneet koko Pohjois-Savolle arvon 2.98 ja koko Järvi-Suomelle arvon 2.88. Tiilikan korkeahko diversiteettiarvo selittyy pääosaksi monipuolisella metsäbiotooppijakautumalla ja pienikuvioisen maiseman suurella reunojen määrällä.

Kuivahkoilla Alussuolla ja Sarvisuolla linnustotiheys jää melko alhaiseksi (47-56 p/km²) ja vastaa suunnilleen Ylä-Savon soiden keskimääräistä tasoa. Yhdeksällä Rautavaaran ja Sonkajärven vastaavan suuruisella avosuolla keskimääräinen tiheys oli 65 p/km² (vaihtelu 31-87 p/km²; J. Tuomainen, julkaisematon aineisto). Sarvisuon diversiteetti ylittää ja Alussuon diversiteetti jää hieman alle näiden vertailusoiden keskimääräisen arvon (1.888, vaihtelu 1.445-2.431). Tutkimusalueella tavataan kaikki Ylä-Savon soille tyypilliset lajit. Pohjoinen linnustoaines on keskittynyt alueen soille, joiden lajistosta se muodostaa 58.8 %.

Karun Tiilikkajärven vesilinnustotiheys on alhainen. Levinneisyydeltään eteläisiä silkkiuikkua ja kalatiiraa lukuunottamatta lajiston muodostavat koko maahan levinneet lajit (ks. Lehtonen 1951). Järven kuikkakanta on vahva.

5.2. Suojelunäkökohtia

Metsä- ja suoluonnon vaihteluväyhykkeitä sijaitseva ja monia maisemaelementtejä sisältävä Tiilikan kansallispuistoalue muodostaa Pohjois-Savon oloissa merkittävän eämaaleimaisen maisemakokonaisuuden ja luonnonsuojelukohteen. Linnustonsuojelullisesti puisto on arvokas ensisijaisesti pohjoisen ja erämaisen lajiston tukikohtana. Alueen lintulajisto on myös varsin monipuolinen. Tyypillinen pohjoissavolainen luonto alueelta kuitenkin puuttuu.

Vesilinnuston kannalta puiston tärkeimmän osan muodostavat Tiilikkajärven ydinalueet. Järven pikkusaaret ja luodot tulisi rauhoittaa vesilinnuston oleskelu- ja pesimäalueiksi ja kulutuskestävyydeltään heikoilla niemillä tulisi liikkumista ainakin voimakkaasti rajoittaa. Moottoriveneiden käyttö järvellä tulisi ehdottomasti kieltää. Etenkin vesien- ja maisemansuojelun, mutta myös linnustonsuojelun kannalta olisi tärkeää, että järven ranta-alueet kokonaisuudessaan saataisiin liitettyä puiston alueeseen.

Puistorajauksen sisällä on neljä merkittävää avosuolausta: Hietasuo-Rytysuo, Alussuo, Honkasuo ja Sarvisuo. Kaikki avosuot ovat merkittäviä kurjen ja pohjoisen kahlaajalajiston kannalta, siksi retkeilypainetta näillä alueilla tulisi rajoittaa ja suunnata esimerkiksi pitkospuita käyttäen. Yhdestä avosuolaudesta tulisi muodostaa suljettu väyhyke. Parhaiten tähän tarkoitukseen soveltuu syrjäinen Sarvisuo. Sarvisuon laitaosien ojitusalueet tulisi palauttaa luonnontilaan. Rajauksen ulkopuolelle jääneet luonnontilaiset suot lisäisivät puiston arvoa soidensuojelualueena. Hieman kauempana olevista soista ainakin Sammakkosuo kannattaisi rauhoittaa erikseen luonnonsuojelulain nojalla.

Metsäluonnon arvokkaimmat alueet ovat lääninrajasta Itkonjoen eteläpuolelle ulottuva luonnontilaisten metsien alue, sekä siihen liittyen järven kapeat harjunimet. Kololintujen kannalta tärkein on tämän alueen pohjoinen osa, jossa tuoreilla kankailla on runsaasti lahoavaa lehtipuuta.

Tiilikanaution tienoota tulisi hoitaa siten, että lehtipuuston asema turvataan ja merkittävä linnustokeskittymä näin säilytetään. Metsäalueille tulisi luoda polkuverkosto liikkumista kanavoimaan.

Kiitokset

Selvityksen kертtätүön rahoitti Metsähallituksen luonnonsuojelu-
aluetoimisto. Kari Saukkonen, Ari Lyytikäinen, Matti Pirskanen
ja Timo Ruotsalainen antoivat käyttööme havaintonsa Tiilikalta.
Jukka Kauppinen luovutti julkaisemattomia tietoja Puijon luonnon-
suojelualueen linnustosta. Kaikille suurkiitokset.

Kirjallisuus

- Antikainen, E. 1975: Hyvrönsuon seudun linnustosta. - Savon Luonto
7:61-66.
- Antikainen, E. 1980: Laakajokialueen lintuyhteisöstä ekologisenä
osoittimena. - Savon Luonto 12:33-42.
- Antikainen, E. & H. Kauhanen 1973: Tiilikkajärven suojelualueen
linnustosta. - Savon Luonto 5:52-57.
- Eurola, S. 1973: Ylä-Savon soista. - Savon Luonto 5:36-38.
- Haapanen, A. 1965: Bird fauna of the Finnish forests in relation
to forest succession. I. - Ann. Zool. Fenn. 2:153-196.
- Kauppinen, J. 1980: Sorsalintujen pesivän kannan laskentameteodeista
ja niiden virhelähteistä. - Lintumies 15:74-82.
- Kellomäki, E. 1970: Pohjois-Savon luonnonsuojelun perusselvitys
ja alustava suunnitelma 1970.- Pohjois-Savon Maakuntaliiton
tutkimuksia. Kuopio.
- Kellomäki, E. 1977: Kolometsän olemus. - Teoksessa: Hautala, H.,
Kololinnut ja muut pötkelöpesijät. Helsinki.
- Lehtonen, L. 1951: Linnuston levinneisyysrajoista ja -vyöhykkeistä
Suomessa. - Luonnon Tutkija 55:42-50.
- Lyytikäinen, A. 1973: Tiilikka, perusselvityksiä. - Pohjois-Savon
seutukaavaliitto. Kuopio.
- Järvinen, O. 1973: Suolinnuston tutkimuksen opas. - Luonto-Liitto
ry:n monisteita. Helsinki.
- Järvinen, O. & R. A. Väisänen 1973: Species diversity of Finnish
birds, I: Zoogeographical zonation based on land birds.
- Ornis Fennica 50:93-125.
- Järvinen, O. & R. A. Väisänen 1979: Climatic changes, habitat
changes and competition: dynamics of geographical overlap
in two pairs of congeneric bird species in Finland.
- Oikos 33:261-271.

- Järvinen, O., Väisänen R. A. & A. Enemar 1978a: Efficiency of the
line transect method in mountain birch forests. - Ornis
Fennica 55:16-23.
- Järvinen, O., Väisänen R. A. & W. Walankiewicz 1978b: Efficiency
of the line transect method in Central European forests.
- Ardea 66:103-111.
- Palmgren, P. 1930: Quantitative Untersuchungen über die Vogelfauna
in den Wäldern Sudfinnlands mit besonderer Berücksichtigung
Ålands. - Acta Zool. Fenn. 7:1-218.
- Skarén, U. 1973: Tiilikan talvista eläimistöä. - Savon Luonto
5:46-48.
- Takala, K. & P. Hublin 1980: Valtion keskusvirastojen päätöksellä
muodostetut suojelualueet Kuopion läänissä. - Savon Luonto
12:1-10.
- Toivanen, J. & S. Oja 1978: Evon valtionpuiston linnuston kvanti-
tatiivisista suhteista eri metsätyypeillä sekä ikärakenteel-
taan ja puulajisuhteiltaan erilaisissa talousmetsissä.
- Käsikirjoitus. Evon metsäopisto.
- Ukkonen, M. & J. Toivanen 1980: Kaavin Telkkämäen pesimälinnuston
koostumuksesta. - Lintumies 15:54-63.
- Väisänen, R. A. & O. Järvinen 1974: Suomen pesimälinnuston linja-
arviointi. - Lintumies 9:1-6.
- Väisänen, R. A. & O. Järvinen 1977: Structure and fluctuation of
the breeding bird fauna of a north Finnish peatland area.
- Ornis Fennica 54:143-153.

Kirjoittajien osoite Juhani Toivanen Jorma Tuomainen

Patrick Hublin

Jorma Tuomainen

PÖLLÖJEN ESIINTYMINEN JA PESINTÄ

POHJOIS-SAVOSSA 1981

1. Yleistä

Pöllöjen pesimäaikaisesta esiintymisestä Pohjois-Savossa on laadittu erilliset katsaukset vuosilta 1979 (Mönkkönen 1980) ja 1980 (Tuomainen 1981). Tätä ennen useimpien pöllölajien esiintymistiedot julkaistiin faunististen katsausten yhteydessä (esim. Kauppinen & Tuomainen 1977). Tässä kirjoituksessa esitellään pöllötiedot pesimäkaudelta 1981.

2. Vuoden 1981 aineistosta

Katsausta laadittaessa on ollut käyettävissä seuraavien lintu-harrastajien havainnot (suluissa tarkastettujen pönttöjen ja kolojen määrä/asuttujen reviirien määrä):

Silveri Jussila (77/4)	Uolevi Skarén (50/8)
Mikko Mönkkönen (4/0)	Janne Taskinen (113/2)
Pertti Paananen (29/0)	Juhani Toivanen (0/17)
Kari Saukkonen (2/2)	Jorma Tuomainen (10/15)
(Asuttu reviiri = havaittu soidinta tai pöyhitty pesäkuoppa)	

Tarkastetuista 285 pöntöstä ja kolosta sijaitsi Pielavedellä/Maaningalla 113, Kiuruvedellä 77, Sonkajärvellä 27, Suonenjoella 29, Iisalmessa 18, Kuopiossa 13, Lapinlahdella 4, Karttulassa 2, Rautavaaralla 1 ja Nilsissä 1.

Tarkastettujen pönttöjen ja kolojen kokojakauma oli seuraava:

varpuspöllökoko	20
helmipöllökoko	202
lehtopöllökoko	33
viirupöllökoko	30

Aineiston käsittelyssä on edellisvuoden tapaan helmipöllölle soveltuviksi luettu myös lehtopöllökoon pöntöt.

Pöllöjen esiintymisen ja pesinnän seurannalla ei ole Pohjois-Savossa yhtä keskeistä asemaa kuin useiden muiden paikallisyhdistysten alueella (ks. Forsman ym. 1980). Aktiivisia pöntökokijoita on kyllä muutamia, mutta varsinkin soidintiedot perustuvat lähes yksinomaan satunnaishavaintoihin. Tämä on syytä pitää mielessä vertailtaessa eri vuosien esiintymistietoja.

3. Tulokset ja tarkastelu

3.1. Varpuspöllö

Asuttuihin varpuspöllöreviireihin viittasivat keväällä havaitut viheltelevät koiraat Kaavin Katajassa, Peuramäessä ja Niini-vaarassa (taulukko 1). Lisäksi tehtiin Kiuruvedellä varpuspöllöstä lokakuun puolivälistä 1980 maaliskuulle kymmenkunta havaintoa (muusta talvisesta esiintymisestä ks. Toivanen 1981). Pesimäkaudella 1980 todettiin maakunnassa yhteensä 10 varpuspöllöreviiriä (Tuomainen 1981).

Taulukko 1. Varpus-, helmi-, lehto- ja viirupöllön asuttujen reviirien, pesintöjen ja tarkastettujen pönttöjen/kolojen lukumäärä sekä pönttöjen/kolojen asutusprosentti Pohjois-Savossa 1981.

Laji	asutut reviirit	todettu pesintöjä	tarkastetut pöntöt/kolot	asutus- prosentti
varpuspöllö	3	0	20	0
helmipöllö	18	8	235	3.4
lehtopöllö	1	0	33	0
viirupöllö	15	5	30	16.7
yhteensä	37	13	-	

3.2. Helmipöllö

Helmipöllöjä havaittiin 18 reviirillä (10 soidinhavaintoa + 8 pesälöytöä). Edellisellä pesimäkaudella asuttuja reviirejä todettiin 62 kpl (Tuomainen 1981). Tarkastetuista 235 helmipöllölle soveliaasta pöntöstä oli asuttuna 3.4 % (taulukko 1). Asutusprosentti putosi siten romahdusmaisesti v. 1979 (29 %, Forsman ym 1980) ja 1980 (36.3 %, taulukko 2) arvoista. Edellisvuoden tapaan vaihteli asutusprosentti maakunnan sisällä. Sonkajärven-Iisalmen seudun 50

pöntöstä oli asuttuna 16.0 % (taulukko 2). Sitä vastoin Pielaveden/ Maaningan 89, Kiuruveden 59, Suonenjoen 23 ja Kuopion 14 pönttöä olivat asumattomia.

Munia pesissä oli keskimäärin 4.6 (n=8) ja rengastusikäisiä poikasia 3.8 (n=4) (taulukko 2). Pesyeistä neljä tuhoutui munavaiheessa. Pesät tuottivat siten keskimäärin 1.9 (n=8) rengastusikäistä poikasta/aloitettu pesintä. Sekä munamäärä että poikastuotto aloitettua pesintää kohti laskivat selvästi edellisvuodesta (taulukko 2). Sen sijaan rengastusikäisiä poikasia oli molempina vuosina pesissä suunnilleen yhtä runsaasti (taulukko 2, huomaa kuitenkin aineiston pienuus v. 1981).

Taulukko 2. Helmipöllön pesinnän tunnusluvut v. 1980 ja 1981 koko Pohjois-Savossa, Kiuruvedellä (Jussila) ja Sonkajärven-Iisalmen seudulla (Skarén) (suluissa pesyeiden lukumäärä).

Alue ja vuosi	pönttöjen lukumäärä	asutus- %	muna- määrä	reng.ik. pull.	reng.ik. aloitettu	pull/ pes.
Pohjois-Savo 1980	135	36.3	5.3(32)	3.6(39)	3.3(43)	
1981	235	3.4	4.6(8)	3.8(4)	1.9(8)	
Kiuruvesi 1980	69	29.0	4.7(13)	2.7(19)	..	
1981	59	0.0	-	-	-	
Sonkajärvi/Iisalmi 1980	31	54.8	6.3(14)	4.6(14)	3.8(17)	
1981	50	16.0	4.6(8)	3.8(4)	1.9(8)	

3.3. Lehtopöllö

Lehtopöllöstä ilmoitettiin ainoastaan yksi havainto: 25.4. 1 huhuileva yks. Maaningan Kinnulanlahdessa. Pesimäkaudella 1980 pöllöjä havaittiin sentään kuudella reviirillä (Tuomainen 1981).

3.4. Viirupöllö

Viirupöllöjä asusti 15 reviirillä (10 soidinhavaintoa + 5 pesälöytöä). Pöntöistä oli asuttuna 16.7 % (taulukko 1). Neljä pesää tuotti keskimäärin 2.0 rengastusikäistä poikasta (v. 1980 2.6, n=8, Tuomainen 1981).

3.5. Lapinpöllö

Lapinpöllöjä havaittiin ainoastaan Kaavilla ja Sonkajärvellä. Kaavilla pesi yksi pari ja toinen yritti pesintää. Lisäksi havaittiin maaliskuun jälkeen ainakin kandeksen eri yksilöä. Havainnot:

Sonkajärvi Saarimäki: 29.1.-16.2. 1-2 yks (U. Skarén).

Sonkajärvi Kannaskylä (keskusta): 16.5. 1 kuoll. ad yks., mahdollisesti ensin ammuttu siipeen ja tämän jälkeen kolkattu päähän (U. Skarén).

Kaavi Kaatranen: 3.5. 1 ad yks. ja 12.8. 1 juv yks. (J. Toivanen).

Kaavi Kiukoonniemi: 5.-21.5. ♂, 21.5. emo hautomassa vanhassa mehiläishaukan pesässä; 29.5. pesä hylätty, pesässä 2 munaa (J. Toivanen)

Kaavi III-IV seuraavat maallikkojen tekemät havainnot (tuntomerkit tarkastettu/J. Toivanen): 1 yks. Kataja, 1 yks. Syrjävaara, 1-3 yks (4 havaintoa) Rauvantaipale, 1 yks. kahdessa paikassa Rasimäessä ja 2 yks Käkijärvi.

Pesimiseen viittaavia havaintoja todettiin vähemmän kuin kahtena edellisenä pesimä kautena (taulukko 3). Tulokset vahvistavat kuitenkin käsitystä, että lapinpöllö kuuluu maakunnassa vakituisesti pesivään lajistoon (ks. Tuomainen 1981).

Taulukko 3. Lapin-, sarvi- ja suopöllön asutut reviirit Pohjois-Savossa 1972-1981 (suluissa pesä- ja poikuelöytöjen lukumäärä).

Laji	-72	-73	-74	-75	-76	-77	-78	-79	-80	-81
lapinpöllö	3(3)	1(1)	3(1)	0(0)	8(1)	9(6)	1(0)	5(0)	8(7)	3(2)
sarvipöllö	2(1)	1(1)	1(0)	3(1)	18(3)	6(3)	0(0)	20(12)	9(8)	2(0)
suopöllö	14(1)	1(0)	0(0)	0(0)	27(11)	7(3)	5(0)	21(6)	19(4)	0(0)

3.6. Sarvipöllö

Sarvipöllöstä tehtiin kaksi ääntelyhavaintoa: 12.-13.5. 2 huhuilevaa Riistavesi Lintujärvet ja 26.6. 1 äänt. Kaavi kk. Lintujärvillä laji ei todennäköisesti pesinyt, sillä kaikki tiedossa olleet vanhat variksen- ja harakanpesät tarkastettiin. Aiemmasta esiintymisestä ks. taulukko 3.

3.7. Huuhkaja, hiiripöllö ja suopöllö

Huuhkajasta, hiiripöllöstä ja suopöllöstä ei ilmoitettu pesimäaikaisia havaintoja.

Kirjallisuus

Forsman, D., Jokinen, M., Kaikusalo, A. & E. Korpimäki 1960:

Pöllöjen pesintä Suomessa 1979. - Lintumies 15:2-9.

Kauppinen, J. & J. Tuomainen 1977: Pohjois-Savon linnuston

faunistinen katsaus 1950-1976. - Savon Luonto 9:24-38.

Mönkkönen, M. 1980: Pöllökyselyn tulosten tarkastelu. - Siivekäs (Jäsenlehti) 1:29-30.

Toivanen, J. 1981: Katsaus Pohjois-Savon talvilinnustoon 1930/-81. - Siivekäs 2:67-77.

Tuomainen, J. 1981: Pöllöjen esiintyminen ja pesintä Pohjois-Savossa vuonna 1950. - Siivekäs 2:12-19.

Kirjoittajan osoite

Jorma Tuomainen

TIEDONANTOJA

TALITIAISET TIHUTÖISSÄ MEHILÄISPESILLÄ

Tehokkaan ja toimintavarmen talitinttien ruokinta-automaatin voit saada hankkimalla kotipihaasi mehiläisyhdyskuntia ja jättämällä pesien lentoaukot talveksi suojaamatta mehiläisten kuckkavierailta. Useimmiten automaatti toimii ankarimman talven yli. Mehiläishoitaja saa kylläkin ostaa joka vuosi hunajansa ja vieläpä uudet mehiläisyhdyskunnatkin, mikäli aikoo näin turvata kotitinttiansä laadukkaan talviaterian.

Mehiläishoitajat tietävät, että talitiaisista voi olla todella harmia talvehtiville mehiläisyhdyskunnille. Itse seurailin tarkemmin tinttien tihutöitä mehiläistarhallani eräänä marraskuun päivänä, jonka seurauksena päätin muuttaa välittömästi niiden ruokalistan mehiläisateriasta pelkkään läskiin ja siemeniin ulottamalla pesän talvivuoraukseen käyttämäni tervapaperin lentoaukon eteen. 4-5 talitiaisella oli pihassani käytössään muutamia mehiläisyhdyskuntia, joiden lentoaukoilla ne tavantakaa kävivät koputtelemassa saaden lähes joka kerta varman saaliin. Koputtelusta häiriinnyttyään joukko mehiläisiä tuli lentoaukolle ja jotkut lensivät ulos kohmettuen hangelle. Tintit nappasivat saaliinsa joko suoraan lentoaukolta tai hangelta. Tiaiset sieppaavat mehiläisen nokkaansa siten, että pistimen sisältävä peräpää jää nokan ulkopuolelle ja tipahtaa irti joutumatta linnun suuhun.

Koputtelullaan tiaiset saavat tiiviiseen talvipalloon asettuneet mehiläiset rauhattomiksi, josta seurauksena voi olla huomattavia talvitappioita ja jopa pesän tuhoutuminen. Talitiaisten lisäksi muita mehiläispesien selkärankaisia tihutyöläisiä ovat hiiret, rotat ja päästäiset.

Kirjoittajan osoite

Jukka Kauppinen

NAURULOKIN PESÄ PELLOLLA

Tapasin kynnöspellolla hautovan naurulokin Jäppilän Oittilassa 27.5.1968. Pesä sijaitsi peltoaukean keskellä virtaavan tulvivan puron läheisyydessä. Pesäpaikalta oli matkaa lähimpään järveen noin 0.5 km ja läheiseen Tuomiojärven loppikyläkuntaan 1 km.

Kirjoittajan osoite

Jukka Kauppinen

NÄRHEN PÖNTTÖPESINTÄ RAUTALAMMILLA

6.6.1981 löytyi Rautalammin kirkonkylästä (Peuransuolta) närhen yhdeksänmunainen pesä helmipöllölle tarkoitettuna, normaalimittaisesta pöntöstä, jonka lentoaukon halkaisija oli noin 10 cm. Pönttö oli sijoitettu aukean laitaan, tiheään kuusikkoon noin 1.5 metrin korkeudelle maasta. Pesintä tuhoutui myöhemmin, todennäköisesti varisten toimesta.

Kirjoittajan osoite

Esko Vesanen

TAIVAANVUOHEN PESINTÄ VARIKSEN NAAPURINA ONNISTUI

Keväällä 1961 löysin variksen pesän Rautalammin vanhalta keato-paikalta männystä noin 7 metrin korkeudelta. Aivan pesäpuun juurelta löytyi taivaanvuohen nelimunainen pesä. Seurasin sittemmin tiiviisti molempien lajien pesintää. Variksen munarösvön maineesta huolimatta ainakin tämä taivaanvuohi sai maailmalle somat untuvikkonsa.
- Hankkiiko varis ravintonsa aivan pesänsä tuntumasta?

Kirjoittajan osoite

Esko Vesanen

HARMAASIEPPO HYVÄKSYI PESÄNSÄ SIIRRON

Karttulan Saittajärvellä sijaitsevan hirsirakenteisen saunamme kuistille oli 9.6.1979 jätetty viisi lautaa seinää vasten pystyyn siten, että lautojen sahatut, tikkuiset päät olivat suunnilleen samalla tasalla. Tämä noin metrin korkeudella lattiasta sijainnut alusta houkutteli harmaasieppoparin aloittamaan pesänrakennuksen. Paikka oli erittäin avoin ja rauhaton, vaikka nurkkasalvoksesta muodostui pesälle takaseinän lisäksi myös sivuseinä.

Koska pesinnän epäonnistuminen moisessa paikassa oli jokseenkin varmaa tein siepolle pienen pesintälaudan, jonka naulasin nurkan taakse saunan rauhalliselle sivuseinälle hirsisalvoksen suojaan noin 2.5 metrin korkeudelle maasta. 12.6. siirsin keskentekoisen pesän tälle pesälaudalle, joka oli siis noin 1.5 metriä alku-peräistä pesäpaikkaa korkeammalla. Pesälaudan alle laitoin pitkän laudan vinoon seinää vasten samalla kun otin kuistilla olleet laudat pois. Tämän jälkeen menin seuraamaan tapahtumia sisältä saunan ikkunasta.

Heti siirron jälkeen tuli kuistille hätäntynyt sieppopari etsimään pesänsä. Toisella linnuista oli pesäaineksia nokka täynnä. Siepot lensivät kuistilla hetken äännellen samalla. Sinä iltana ei siirron onnistumisesta näkynyt merkkiäkään, mutta jo seuraavana päivänä oli pesälaudalla miltei valmis pesä. 16.6. oli pesässä ensimmäinen muna. Tämän jälkeen pesintä eteni seuraavasti: 17.6. pesässä 2 munaa, 26.6. emo hautomaassa, 15.7. poikaset lähtivät pesästä.

Kirjoittajan osoite

Kari Saukkonen

TIETOA LINNUSTONSUOJELUSTA

VAROITUS MUNANKERÄÄJISTÄ

Viime kesänä jäi Ruotsin puolella Karesuvannon tullissa kaksi munankerääjäryhmää kiinni laittomasti kerättyjen linnunmunien salakuljetusyrityksestä. Norjassa on viime kesänä saatu merikotkan pesältä kiinni kaksi tanskalaista munankerääjää. Koska on selviä merkkejä, että Suomessakin liikkuu edelleen ammattimaisia munankerääjiä Lintutieteellisten Yhdistysten Liitto on päättänyt varoittaa asiasta yhdistyksiä ja kehoittaa niitä entistä suurempaan tarkkaavaisuuteen.

Mikäli tiedossasi on munien tai lintujen poikasten keräilyyn liittyviä tietoja, ne otetaan liitossa mielihyvin vastaan. Liitto on tehnyt tullihallitukselle aloitteen salakaupan estämiseksi maamme rajoilla. Myös Suomen linnustonsuojeluneuvosto on keskustellut asiasta ja perustanut pienen työryhmän asiaa selvittämään.

Liitto varoittaa myös siitä, että harvinaisten tai uhanalaisten lintujen pesistä ei tule antaa kirjoitettuja pesäpaikkatietoja yhdistysten lehdissä. Toistaiseksi suomen kieli on rajoittavana tekijänä, mutta ainahan ulkomailta suomenkielen taitoisiakin löytyy. Ammattimunankerääjillä on tapana tutkia kaikki lintulehdet ja -kirjat mahdollisimman tarkkaan ja merkitä "kiinnostavimmat" tiedot omiin karttoihinsa. Tällaisia hyvillä kartoilla (mm. uhanalaiset lajit ja niiden pesäpaikat) varustettuja munankerääjiä on saatu kiinni mm. Englannissa 1980 (LYL-tiedote 4/1981).

LINTUTIEDELLISTEN YHDISTYSTEN LIITON SUOSITUS LUONNONVALOKUVAUKSESTA

Metsästys- ja luonnonsuojelulain mukaan valtaosa maamme lintu- ja nisäkäslajeista on rauhoitettu. Valokuvausta on lupa harjoittaa, jos se ei aiheuta vahinkoa tai häirintää. Varsinkin pesäpaikkojen lähistöllä kuvaaja on helposti häiriötekijä, mistä syystä monet luonnonsuojelijat ovat jo pitkään kantaneet huolta uhanalaisten eläinten pesäkuvauksista.

Vuonna 1974 Maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarainhoito-toimisto omaksui kannan, jonka mukaan maa- ja merikotkan, kalasääsken, huuhkajan ja joutsenen pesäkuvaukseen ei tulisi ryhtyä, ennen kuin kuvaaja on ottanut yhteyttä luonnonvarainhoitotoimistoon ja esittänyt kuvaamisen tarkoitukset ja päämäärät.

Erityisesti luonnonkuvaajan on tunnettava jokamiehen velvollisuudet. Maastossa tulee toimia niin, että luonnonkestokykyä ei ylitetä eikä luontoa häiritä tai turmella. Myöskin maanomistajiin pitää säilyttää hyvät suhteet. Yhtä vuorokautta pitempään telttailuun on aina hankittava lupa. Tämä koskee myös kuvauskojuja ja -laitteita. Roskista ja jätteistä on kuvauspaikalla huolehdittava tarkoin.

Ruotsissa on käytäntö, joka kieltää tiettyjen lajien pesäkuvauksen. Esimerkiksi huuhkajan poikaskuva aiheuttaa kuvausboikotin kyseiselle kuvaajalle. Suomessa asiasta on keskusteltu. Luonnonsuojelullisten ja lintulehtien olisi syytä välttää julkaisemasta pesäkuvia myös meillä. Suomessa on lintulajeja, joiden pesäkuvauksesta tulee pidättäytyä, koska nämä lajit hylkäävät pesänsä helposti. Tässä ei riitä aina edes vankka kuvauskokemus. Helposti pesänsä hylkäävät mm. hanhet, useimmat vesilinnut, sepelkyyhky, kanalinnut, lehtokurppa ja kaikki varislinnut.

Pesimäajan ulkopuolella tapahtuva lintukuvaus on yleensä vaaratonta. Talvirokintapaikoilla kuvauksesta tulee pidättäytyä, koska kylmät talvipäivät ja niiden jälkeiset yöt ovat linnuille kovia koettelemuksia, usein jopa kohtalokkaita. Asiallisesti suoritettu piilokuvaus ei häiritse ruokailevia lintuja.

Luonnonkuvaaja toimii aina luonnon ehdoilla. Ympäristön muuttaminen kuvausmielessä on pahinta luonnon raiskaamista. Nuoria ja aloittelevia kuvaajia on syytä neuvoa ja ohjata.

ILMOITA FAUNISTISET HAVAINNOT

VUODELTA 1981

ILMOITTAMISOHJEET

Luettelo ilmoitettavista havainnoista on seuraavalla sivulla. Huomaa, että vielä edellisessä keräyksessä olleet talvihavainnot ilmoitetaan nyt talvilintukyselyn yhteydessä (luonnollisesti talvella tavatuista tässä luettelossa merkillä k varustetuista lajeista ilmoitetaan havainnot tässä yhteydessä).

Merkki: k = kaikki havainnot
 p = pesimäaikaiset havainnot
 pp = pesimäpaikat
 m = alueellinen rariteettilaji. Havainnon määrittämisperusteet on aina ilmoitettava. Havaitut tuntomerkit on kuvattava siinä laajuudessa, että havaintojen kokoajat voivat olla vakuuttuneita oikeasta lajinmäärittämisestä. Kuvaa lyhyesti myös havainnointiolosuhteita.
 = (alleviivaus), erityinen seurantatalaji
 1) = havaintokunta (-paikka) ja arvio parimäärästä
 2) = erämaapesinnät
 3) = pesimäpaikkojen ulkopuolella valtakunnallinen rariteettilaji.

Havainnon yhteydessä ilmoita aina:

- yksilömäärä, mikäli mahdollista myös sukupuoli ja ikä
- onko kyse muuttavasta, lepäilevästä, laulavasta jne. yksilöstä; pesimähavainnon yhteydessä, onko kyse munapesästä, poikaspesästä, varoittelevasta emosta jne.
- mikäli läheisiltä alueilta on useita saman lajin havainnot, ilmoita oma käsityksesi siitä, koskevatko havainnot samoja vai eri yksilöitä.
- havaintoaika: tarkka päivämäärä/t.
- havaintopaikka: kunta, kylä ja tarkempi paikanmäärittely; lisäksi voit ilmoittaa paikan yhtenäiskoordinaatit.
- muut havainnoitsijat
- muut havaintoa valaisevat tiedot

Valtakunnalliset rariteettilajit:

- luettelo ilmoitettavista havainnoista on julkaistu Lintumies-lehdessä 2/1977 (ohjeita havaintojen ilmoittamisesta on julkaistu Lintumies-lehdessä 3/1977).
- ilmoitus tehdään erilliselle painetulle lomakkeelle, joita saa Pohjois-Savon Lintumiehiltä (PL 205, 70101 Kuopio 10).

Luottamukselliset tiedot:

Uhanalaisten ja harvinaisten lajien esiintymistiedot käsitellään luottamuksellisesti. Tarkkoja havaintopaikkoja ei ilmoiteta julkais-tavissa katsauksissa. Havaintojen luovuttaja voi esittää toivomuk-sensa luottamuksellisen käsittelyn vaativista lajeista.

LÄHETÄ HAVAINNOT HELMIKUUN LOPPUUN MENNESSÄ OSOITTEELLA PSLM, PL 205 70101 KUOPIO 10.

LUETTELO POHJOIS-SAVOSTA ILMOITETTAVISTA LINTUHAVAINNOISTA

kuikka k	meriharakka k,m	valkoselkätikka k,m
kaakkuri k	tylli k,m	pikkutikka k
härkälintu k	pikkutylli p	pohjantikka k
musta-kurkku-uikku p	tundrakurmitsa k,m	palokärki k
pikku-uikku k,m	kapustarinta p	kangaskiuru k,m
merimetso k,m	keräkurmitsa k,m	kuhankeittäjä k
harmaahaikara k,m	karikukko k,m	korppi pp
kaulushaikara k,m	jänkäkurppa k,m	mustavaris p
kattohaikara k,m	pikkukuovi p	naakka p
mustahaikara k,m	mustapyrstökuiri k,m	pähkinähakki k
heinätavi pp	punakuiri k,m	kuukeli k
harmaasorsa k,m	punajalkaviklo k,m	sinitiaainen p
jouhisorsa pp	mustaviklo p	kuusitiaainen p
lapasorsa pp	isosirri k,m	lapintiaainen k,m
lapasotka k,m	merisirri k,m	pyrstötiainen p
punasotka pp	pikkusirri k,m	pähkinänakkeli k
alli p	lapinsirri k	koskikara k
pilkksiipi k,m	suosirri k	sepelraastas k,m
mustalintu p	kuovisirri k,m	mustaleppälintu k,m
allihaahka k,m	pulmussirri k,m	satakieli k
isokoskelo p	jänkäsirriäinen k,m	sinirinta p
uivelo p	suokukko p	pensassirkkalintu k
ristisorsa k,m	vesipääsky k,m	viitasirkkalintu k,m
merihanhi k,m	merikihu k,m	rastaskerttunen k,m
tundrahanhi k,m	leveäpyrstökihi k,m	tytikerttunen k,m
metsähanhi p	tunturikihi k,m	luhtakerttunen k,m
sepelhanhi k,m	harmaalokki pp	viitakerttunen k
valkoposkihanhi k,m	isolokki k,m	kultarinta k,m
kanadanhanhi k,m	pikkulokki pp	mustapääkerttu k
joutsen p	mustatiira k,m	lapinuunilintu k,m
kyhmyjoutsen k,m	räyskä k,m	idänuunilintu k,m
pikkujoutsen k,m	lapintiira k,m	pikkusiippo k,m
maakotka k,m	riskilä k,m	tilhi p
merikotka k,m	uuttukyyhky k	lapinharakka p
piekana p	kesykyyhky 1)	pikkuvarpunen k,m
varpushaukka k	turturikyyhky k,m	nokkavarpunen k,m
haarahaukka k,m	turkinkyyhky k,m	viherpeippo p
ruskosuohaukka k,m	hhuhkaja k	tikli p
sinisuohaukka p	tunturipöllö k,m	hemppo p
kalasääski pp	hiiripöllö k	vuorihemppo k,m
muuttohaukka k,m	varpuspöllö k	keltahemppo k,m
ampuhaukka p	lehtopöllö k	taviokuurna p
tuulihaukka k	lapinpöllö k,m	isokäpylintu k,m
riekko k	sarvipöllö k	kirjosiiplikäpylintu k,m
peltopyy k	suopöllö p	kultasirkku k,m 3)
viiriäinen k,m	kehrääjä k	
kurki p	tervapääsky 2)	
luhtakana k,m	kuningaskalastaja k,m	
luhtahuitti k	sininärhi k,m	
ruisräikkä k	harjalintu k,m	
liejukana k,m	harmaapäätikka k,m	
nokikana p		

Luonnollisesti lueteltuja harvinaisemmat havainnot ja niiden määrittämis-perusteet ilmoitetaan (valtaosa näistä on valtakunnallisia rariteettilajeja).

LINTULEHTIPAKETTI UUDISTUNUT

Nyt voit tilata vuodeksi 1982 tärkeimmät paikallislehdet kotiisi tai lahjaksi reilusti alennetuvin hinnoin (n. 30%) yhteistilauksena. Valitse mieleisiesi lehdet, lisää yhteenlaskettuihin tilaushintoihin käsittelykyluina 5 mk, ja tilaa pakettisi maksamalla kokonaissumma tilille Lintulehti-paketti/R. Juvaste, 80510 Onttola, SYP Joensuu Niinivaara 218020-68555. Ilmoita myös lintuyhdistys, johon kuulut. Tilauksesi kokonaissumman on kuitenkin oltava vähintään 100 mk. Paketin kautta ei Sinulle toimiteta osoitealueesi lehteä eikä oman yhdistyksesi lehteä. Tiedustele asiaa lähemmin esim. yhdistyksen sihteeriltä (tai Risto Juvas-teelta puh. 973-80293).

Paikallislehtipaketti koostuu v. 1982 seuraavista lehdistä: taulukossa ovat vasemmalta lukien lehden nimi, yhdistys, julkaisun koko, painoasu (om = offset moniste, of = offset-painettu, lo = ladottuna offset-painettu), arvioitu kokonaissivumäärä, ilmestymiskerrat, pakettihinta ja pakettihinta sivua kohti laskettuna.

Aureola	PPLY	A5om	120s(4)	12 mk	(10.0p/s)
Corvus	PSLY	A5lo	48s(1)	5 mk	(10.4p/s)
Kanta-Hämeen Linnut	KHLY	A5om	80s(3)	11 mk	(13.7p/s)
Keski-Suomen Linnut	KSLM	A5lo	112s(4)	12 mk	(10.7p/s)
Kokko	LLY	A5lo	96s(4)	10 mk	(10.4p/s)
Lintukymi	KyLY	B5lo	80s(2)	12 mk	(15/11.2p/s)
Lintuviesti	TaLY	A5om	150s(4)	15 mk	(10.0p/s)
Oriolus	(ESLH)	A5om	70s(2)	8 mk	(11.4p/s)
Ornis Karelica	EKLY	A5of	112s(3)	15 mk	(13.4p/s)
Päijät-Hämeen Linnut	PHLY	A5lo	120s(3)	13 mk	(10.8p/s)
Siipirikko	PKLTY	A5of	128s(4)	12 mk	(9.3p/s)
Siivekäs	PSLM	A5om	180s(4)	18 mk	(10.0p/s)
Sirri	Xenus	A5lo	120s(3)	10 mk	(8.3p/s)
Suomenselän Linnut	SSLM	A5lo	160s(4)	19 mk	(11.9p/s)
Tringa	(HSLY)	B5lo	140s(4)	18 mk	(12.9/9.6p/s)
Ukuli	TLY	A5om	200s(4)	20 mk	(10.0p/s)

POHJOIS-SAVON LINTUMIEHET (PSLM)

PL 205, 70101 KUOPIO 10

HALLITUS 1981

Puheenjohtaja

Juhani Toivanen

Varapuheenjohtaja

Mikko Mönkkönen

Sihteeri

Jorma Tuomainen

Taloudenhoitaja

Veijo Jormalainen

Muut jäsenet

Patrick Hublin

Jukka kauppinen

Timo Ruotsalainen

Jäsenmaksut 1981: Aikuiset 20,-, koululaiset ja opiskelijat 10,-.

Jäsenmaksuun sisältyy Siivekäs. Jäsenmaksut postipankkiin tilille KU 6606 82-2, PSLM, PL 205, 70101 Kuopio 10.

Yhdistys toimii KLYY:n yhteydessä. Siivekkäästä kiinnostuneet KLYY:n jäsenet ottakaa yhteyttä PSLM:n sihteerin.

JOUKKOJULKAISU

Pyydetään palauttamaan
jollei vastaanottajaa
tavata. Os. PSLM
PL 205, 70101 KUO 10